

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

The Problem of Protecting the Rights of Children who are Accused in Criminal Cases

ปาริณา แก้วเนตร^{1*} และวรรณวิภา เมืองถ้ำ²

Pareena Kaewnet^{1*} and Wanwipa Muangtham²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹*Master student of Laws Sukhothai Thammathirat Open University

²Lecturer from the Faculty of Laws Sukhothai Thammathirat Open University

*Corresponding Author Email: pangg.pnk@gmail.com

Received: 26 September 2023

Revised: 31 October 2023

Accepted: 5 November 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความสำคัญ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา 2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และกฎหมายระหว่างประเทศ 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา และ 4. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทาง อินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและหลักการสอบสวนคดีอาญา 2) การคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศไทย และกฎหมายของต่างประเทศของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ทั้งการจับกุม ระยะเวลาในการควบคุมตัว การสอบสวน และการกำหนดโทษต่อเด็ก เป็นต้น 3) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยังมีช่องโหว่ของตัวบทกฎหมายบางประการเกี่ยวกับขั้นตอนการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เด็กจึงยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักสากลที่แท้จริง และ 4) ควรมีการแก้ไขและปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องที่เกี่ยวกับขั้นตอน เช่น การจับกุม การควบคุมตัว การสอบสวน และการกำหนดโทษต่อเด็ก

คำสำคัญ: สิทธิเด็ก, ผู้ต้องหา, คดีอาญา

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the importance, meaning, concepts, theories and principles related to the prosecution of children suspected in criminal cases 2. to study legal measures to protect the rights of child suspects in criminal cases in Thailand, Foreign law such as the French Republic, United Kingdom, United States and international law 3. Analyze the problem of protecting the rights of children who are accused in criminal cases and 4. to Propose solutions for solving the rights protection of children accused in criminal cases. This is qualitative research by studying related documents, such as books, textbooks,

a thesis, academic articles, research papers, legal texts, Supreme Court judgments, and related information on the Internet both in Thailand and abroad to analyze the content. The results of the study found that 1) The criminal justice system for children is followed when minors accused of crimes are being investigated and prosecuted. Concepts in criminal law and philosophy of punishment theories concerning the elements of criminal investigation and the criminal justice system 2) Protection of children's rights in criminal situations in accordance with international law, Thai law, French law, United Kingdom law, and American law there are variations in terms of both arrests and the length of custody, investigations and penalties meted out to youngsters, etc. 3) Family and Juvenile Court Act (B.E. 2553) and the juvenile and family court With regard to the legal system for prosecuting juveniles, there are certain gaps. As a result, genuine universal laws do not safeguard children and 4) The Juvenile and Family Court Act, the Juvenile and Family Procedure Act, B.E. 2553, and the Criminal Procedure Code should all be amended and improved in regards to matters like child arrest detention, investigations, and sanctions, among other things.

Keywords: Children's Rights, Alleged Offender, Criminal Case

บทนำ

เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังของสังคมในอนาคต เมื่อเด็กเติบโตขึ้นพวกเขาจะเป็นคนดีของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่ประเทศได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพในตัวของเด็กเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้บิดามารดา ผู้ปกครองต้องเป็นผู้ช่วยสร้างและพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กนั้น แต่ในสังคมปัจจุบันโอกาสในการพัฒนาเด็กนั้นลดน้อยลง เมื่อพบว่ามีปัญหาเด็กกระทำความผิดกฎหมายกันมากขึ้น และปรากฏว่าเด็กเหล่านั้นมักจะกระทำความผิดซ้ำอีกในเรื่องเดียวกันในครั้งต่อ ๆ ไป การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ เพื่อปกป้องและคุ้มครองความเสียหายจากการที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกดำเนินคดีอาญาในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย (อริยพร โพธิ์ใส, 2558, น.168) แต่เนื่องจากปัจจุบันพบว่าคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กที่เป็นความผิดทางอาญานั้นเพิ่มมากขึ้นในสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างยิ่ง เพราะการกระทำความผิดของเด็กเหล่านั้นมิได้สร้างความเดือดร้อนหรือเสียหายแต่เพียงเด็กซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงผู้อื่นอีกด้วย ทั้งครอบครัว สังคม ชุมชน สภาพเศรษฐกิจ ชีวิตและทรัพย์สิน แต่ด้วยเพราะเด็กเป็นวัยที่ยังอ่อนต่อประสบการณ์มิได้มีวุฒิภาวะและความยับยั้งชั่งใจอย่างเช่นผู้ใหญ่ การลงโทษจึงไม่เท่ากับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กนั้นได้มีการบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นการบัญญัติคุ้มครองสิทธิเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติเพื่อป้องกัน สิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน อันสืบเนื่องในคดีอาญากฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งมีผลให้บุคคลใดที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดจะปฏิบัติกับบุคคลดังกล่าวเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ อีกทั้งบุคคลทุกฝ่ายที่เข้าสู่กระบวนการทางคดีอาญามีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม พบว่า พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีช่องโหว่ของตัวบทบัญญัติของกฎหมายในบางประการอันเกี่ยวกับขั้นตอนการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นในบางขั้นตอนยังปฏิบัติกับเด็กอย่างไม่เหมาะสม จึงยังไม่สามารถทำให้เด็กได้รับการคุ้มครองตามหลักสากล อีกทั้งการที่กฎหมายกำหนดให้มืองค์กรหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงกำหนดให้มีกลุ่มสหวิชาชีพ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง

เด็กและเยาวชนหลายประการ อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีช่องโหว่ของตัวบทบัญญัติแห่งกฎหมายในบางประการ ได้แก่ 1) การจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างจากกระบวนการที่ใช้กับผู้ใหญ่ จึงทำให้การจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเกิดขึ้นปัญหาขึ้น 2 กรณี คือ กรณีแรกเกี่ยวกับข้อจำกัดในการจับกุมเด็กในความผิดอาญา ตามมาตรา 66 วรรคหนึ่ง ไม่สามารถใช้เหตุในการจับกุมในเหตุอื่นตามมาตรา 78 (2) ถึง (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกรณีที่สองเกี่ยวกับการตรวจสอบการจับกุม ซึ่งตามมาตรา 72 ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นลักษณะคดีใดบ้างที่พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุม จึงทำให้พนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทุกลักษณะคดีที่ไม่มีเหตุจำเป็น และยิ่งพบอีกว่า กฎหมายไม่ได้ระบุให้ตำรวจชั้นจับกุมเข้าร่วมในการสอบสวนเบื้องต้นด้วย 2) การสอบสวนในคดีเด็ก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดวิธีการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย โดยการดำเนินการดังกล่าวเฉพาะคดีที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 134/2 ซึ่งกฎหมายกำหนดให้นำมาตรา 133 ทวิ มาบังคับใช้ในการสอบสวน ส่วนการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ตามมาตรา 75 ไม่ได้มีการกำหนดให้นักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก อีกทั้งกฎหมายยังไม่ได้บังคับให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ต้องเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วย 3) บทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 เมื่อพิจารณาจากความรับผิดชอบตามมาตรา 73 พบว่า การที่กฎหมายกำหนดให้เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ เนื่องจากผลทางการแพทย์ระบุว่า เด็กอายุไม่เกิน 12 ปี การเจริญเติบโต ความรู้ผิดชอบยังไม่เต็มที่การกำหนดโทษดังกล่าวจึงยังไม่มี ความเหมาะสม เมื่อเทียบกับความเสียหายประกอบกับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะได้รับ

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถป้องปรามการกระทำความผิดและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพได้โดยเฉพาะคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็ก ดังนั้น การสร้างมาตรการและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการป้องปรามการกระทำความผิดจึงส่งผลให้เด็กไม่กล้ากระทำความผิดอีก และอีกมุมหนึ่งในฝั่งของผู้ที่บังคับใช้กฎหมายก็จะได้มีแนวทางในการใช้บังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และกฎหมายระหว่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา
4. เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติและบทกำหนดโทษเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

การบทวนวรรณกรรม

1. ความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญาและการคุ้มครองสิทธิของเด็ก คือ ในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นจำต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กและเยาวชน ดังนั้น ในกระบวนการที่จะใช้ในการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชน จึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานที่เป็น

เด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และสำหรับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญาก็เช่นกัน กฎหมายได้วางมาตรการการสอบสวนที่แตกต่างจากมาตรการการสอบสวนผู้ใหญ่

2. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก คือ สำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กในประเทศไทยได้ยึดหลักคิดในการคุ้มครองป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก โดยได้มีการบัญญัติไว้กฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นต้น

3. แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา คือ เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดหรือทฤษฎีการตรวจสอบ (Examination Principle) (คณิต ณ นคร, 2552, น.27) เพื่อค้นหาความจริง (Examination Doctrine) ขององค์กรแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม (สุรินทร์ สฤษฎ์พงศ์, 2534, น.5) โดยเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาก็เพื่อพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการเพื่อบรรลุมเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาโดยอาศัยการค้นหาความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการ ความ ด้วยเหตุผลที่ว่า “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ล่าช้า ย่อมเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม” (สมชาย วิมลสุข, 2549, น. 5) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการ เพื่อบรรลุมเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา (คณิต ณ นคร, 2549, น. 46) ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่แยกการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานและการดำเนินคดีของศาลออกจากกัน ฉะนั้น การชี้ขาดคดีอาญาจึงแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาในชั้นเจ้าพนักงาน คือ การสั่งคดีของพนักงานอัยการตอนหนึ่ง และ 2) การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหาในชั้นศาล คือ การพิพากษาคดี (สมักร เขาวาณันท์, 2561, น. 214-216) ตามแนวความคิดของการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน มีอยู่ 2 แนวทาง คือ หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย และหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (สุทธิชัย หล่อตระกูล, 2553, น.51-52)

4. ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา คือ การปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องจากการฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกติกาของสังคม โดยรัฐจะเป็นผู้มีหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำผิดได้รับผลร้ายเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำนั้น ๆ ซึ่งลักษณะของโทษทางอาญาต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะภายนอกของโทษ 2) ผู้มีอำนาจกำหนดโทษ และ 3) ความประสงค์ของการลงโทษ โดยทั่วไปแล้ววิธีการลงโทษหรือทฤษฎีที่ใช้สำหรับการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นรวมถึงผลที่ผู้เสียหายและสังคมจะได้รับจากความมุ่งหมายดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งในปัจจุบันสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 4 ทฤษฎี ได้แก่ (1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (3) ทฤษฎีการลงโทษแก้ไขเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิด และ (4) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (ณรงค์ ใจหาญ, 2543, น.15)

5. หลักการสอบสวนคดีอาญา คือ แนวคิดของการสอบสวนคดีอาญานั้น มักมาจากหลักฟังความทุกฝ่ายและหลักอำนาจสอบสวนเป็นอำนาจเดียว เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา เป็นต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นต้น

2. การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ งานวิจัย ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศทาง อินเทอร์เน็ตของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาความสำคัญ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเด็กกระทำความผิด อายุจะเป็นเงื่อนไขหลักที่จะกำหนดเขตอำนาจศาล และเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาลงโทษของศาลเองด้วย ซึ่งศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ก็คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวเมื่อเด็กและเยาวชนทำความผิดการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนจึงต้องพิจารณาตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ไม่ได้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหมือนการพิจารณาคดีผู้ใหญ่ทำผิด และลงโทษตามเกณฑ์อายุที่กฎหมายกำหนด (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563) ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้นิยามความหมายของคำว่า“เด็ก” ว่าหมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ (คมสันต์ ศรีทอง, 2556)

สำหรับการดำเนินคดีอาญานั้นจะแบ่งออกเป็นสองขั้นตอน คือ การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวน และการดำเนินคดีของศาลหรือการพิจารณาพิพากษาคดี และในขั้นตอนการดำเนินการของพนักงานสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะพิจารณาความผิด แล้วทำการบันทึกปากคำผู้เสียหายและพยาน หลังจากนั้นจึงทำการบันทึกปากคำผู้ต้องหา แล้วจึงรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการดำเนินการต่อไป โดยการสอบสวนในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กหรือเยาวชนให้อายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา (ไม่ใช่วันที่เจ้าพนักงานจับกุมแจ้งข้อหา) ส่วนการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดขณะอายุไม่เกิน 18 ปี แต่วันที่แจ้งข้อหาเด็กมีอายุเกิน 18 ปี การสอบสวนก็ไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งโดยหลักแล้วการสอบสวนจะต้องดำเนินการตามมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ทวิ) ตามหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ หลักการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักสิทธิมนุษยชน (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2555, น.101-104) ซึ่งหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กในการดำเนินคดีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553, 6-11.)

2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย ต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากสิทธิเด็กเป็นสิทธิอันเป็นสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิอันเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่จะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศ หลักการดังกล่าวนี้มักไม่ได้รับการกล่าวถึงหรือได้รับความสนใจจากสังคมไทยเท่าใดนัก ด้วยบุคคลทั่วไปยังคงมีความเข้าใจผิดคิดว่าเด็กไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางกฎหมายทัดเทียมผู้ใหญ่ ทั้งที่โดยแท้จริงแล้วเด็กมีสิทธิต่าง ๆ มากมาย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กอยู่เสมอ (อวิการ์ตน์ นิยมไทย, 2552, น.139) โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Rights of the Child: CRC, UNCRC) มีหลักการที่สำคัญที่ว่า “การไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กรวม 4 ด้าน คือ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) ซึ่งอนุสัญญา ฉบับนี้ มุ่งคุ้มครองให้เด็กปลอดภัยจากอันตราย สนับสนุนการเติบโตและการพัฒนา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม ส่วนมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ค.ศ.1985 (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice: The Beijing Rules) มุ่งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 5 โดยกำหนดให้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนด้วยความยุติธรรม และประเด็นอื่น ๆ ที่รวมซึ่งอาจช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาสองด้าน คือ การค้นหาวิธีและเครื่องมือแบบใหม่และการระมัดระวังไม่ขยายขอบเขตการควบคุมทางสังคมที่เป็นแบบทางการและไม่ยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชน (อนันท์ ศรีดาวเรือง, 2557, น.12-15)

สำหรับกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับคดีเด็กมีหลายฉบับ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจนว่าทุกคนจะต้องมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ อย่างเสมอภาคตามมาตรา 4 มาตรา 27 ประกอบกับมาตรา 28 ส่วนพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จะเป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนโดยมีเจตนารมณ์และบทบัญญัติที่มุ่งฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ทำความผิดทางอาญามากกว่ามุ่งลงโทษ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กนั้นให้พนักงานสอบสวนจะต้องสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานีตำรวจ ส่วนการจับกุมเด็กไว้ตามมาตรา 66 นั้นกฎหมายกำหนดห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ยังนำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาเป็นมาตรการเสริมและคู่ขนานกับการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมโดยปกติ แบ่งได้เป็น 2 ช่วง (อนุสรณ์ ศรีเมนต์, 2559, น.48) คือ 1) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง 2) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา (เมธพร กาญจนตะชะ, 2562, น.411) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กได้รับความเป็นธรรมมากที่สุดตั้งแต่กระบวนการสอบสวนในชั้นสอบสวน ตลอดไปจนกระทั่งกระบวนการในชั้นศาลเพื่อมุ่งให้เด็กได้รับโทษที่ไม่หนักเท่ากับผู้ใหญ่ กฎหมายจึงมุ่งให้ลงโทษเพื่อฟื้นฟูแทน เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับมาอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีบาดแผลในจิตใจ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายแม่บทที่มีปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญาอยู่ 2 แนวคิด คือ ปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษอย่างหนึ่ง และปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยกำหนดการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี กับการถามคำให้การต้องมียุติวิธีวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมในขณะมีการสอบสวนคดีนี้ มี 3 ประเภทได้แก่ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึง 3 ปีซึ่งผู้ต้องหาที่เป็นเด็กร้องขอ และคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในการออกหมายจับผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอหมายจับจากศาลก่อน และเหตุนั้นต้องเป็นเหตุที่สามารถออกหมายจับได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

กฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการสอบสวนการกระทำความผิดของเด็กนั้น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส บัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาของผู้เยาว์ไว้ในมาตรา 122-8 โดยกำหนดบทลงโทษที่อาจบังคับใช้กับผู้เยาว์ที่มีอายุระหว่าง 13 ปี ถึง 18 ปี แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำในการที่จะต้องรับผิดชอบอาญาไว้ชัดเจน มีเพียงกำหนดไว้เป็นช่วงระหว่างอายุ 8 - 10 ปี เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 8 ปี ถ้ากระทำความผิดแล้วไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าเด็กที่มีอายุระหว่าง 8 - 10 ปี กระทำความผิด กฎหมายให้พิจารณาจากความสามารถในการหยั่งรู้ หรือความเข้าใจในการกระทำนั้น (Penal Code 2005, Article 122-128) โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล ส่วนประเทศอังกฤษ บัญญัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสหราชอาณาจักรหรืออังกฤษและเวลส์ไว้ในพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ.2506 (Children and Young Person Act 1963) และพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา พ.ศ.2527 (PACE 1984) โดยพระราชบัญญัติเด็กและเยาวชน พ.ศ.2551 (Children and Young Persons Act 2008) บัญญัติว่า

ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาครั้งแรกนั้นควบคุมได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ผู้ต้องหาถูกนำตัวมาส่งสถานีตำรวจที่กำหนดไว้หรือนับแต่เวลาที่ถูกจับกุมกรณีผู้ต้องหาเดินทางมาสถานีตำรวจด้วยความสมัครใจและถูกจับที่สถานีตำรวจนั้น (Section 41) หากจำเป็นที่จะควบคุมผู้ต้องหาให้เป็นอำนาจของนายตำรวจระดับผู้กำกับที่จะอนุญาตให้ควบคุมต่อไปอีก 12 ชั่วโมง รวมเป็น 36 ชั่วโมง นับแต่ถูกควบคุมครั้งแรก (Section 42) ก่อนที่จะครบกำหนด 36 ชั่วโมง หากมีความจำเป็นควบคุมผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลแขวง และยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อศาลได้ทำการไต่สวนแล้ว มีอำนาจให้ขยายเวลาการควบคุมต่อไปอีก 60 ชั่วโมง รวมระยะเวลาควบคุมไม่เกิน 96 ชั่วโมง และประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวเด็กโดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมตัวเด็ก แต่ต้องเป็นไปตามมาตรา 6324 (Taking into Custody) (คมสันต์ ศรีทอง, 2556, น.68) ตามคำสั่งของศาลควบคุม ซึ่งหลังจากจับกุมแล้ว ตำรวจจะควบคุมได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง รวมถึงตำรวจมีหน้าที่แจ้งการจับกุมให้ศาลและบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กทราบ นอกจากนี้ ยังกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่กระทำความผิดต้องไม่ต่ำกว่า 7 ปี แต่ในบางมณฑลไม่ได้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการกระทำความผิดและในบางกรณี เด็กอายุ 11-12 ปี ก็ต้องรับโทษในศาลผู้ใหญ่ได้ ถ้าเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง

3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีช่องโหว่ของตัวบทบัญญัติของกฎหมายในบางประการอันเกี่ยวกับการขั้นตอนการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น ในบางขั้นตอนยังปฏิบัติกับเด็กอย่างเหมาะสม จึงยังไม่สามารถทำให้เด็กได้รับการคุ้มครองตามหลักสากล อีกทั้ง การที่กฎหมายกำหนดให้มีองค์กรหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงกำหนดให้มีกลุ่มสหวิชาชีพต้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนหลายประการในขั้นตอน เช่น การจับกุม การควบคุมตัว การสอบสวน และการกำหนดโทษต่อเด็ก เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวเหล่านี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาทั้ง 3 ประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประการที่หนึ่งปัญหาการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างจากกระบวนการที่ใช้เมื่อจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้น ต้องคำนึงถึงเกณฑ์อายุของผู้ต้องหาด้วย โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมเด็กเอาไว้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้ในเรื่องของการจับกุมเด็กนั้น ยังมีปัญหาหลายประการซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก คือ ปัญหาข้อจำกัดในการจับกุม ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายระบุว่า ในกรณีจับกุมเด็กจะสามารถจับกุมได้เฉพาะในกรณีที่มีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลเท่านั้น (มาตรา 66) แต่ด้วยการจับกุมเด็กในความผิดอาญา ตามมาตรา 66 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ไม่สามารถใช้เหตุอื่นในการจับกุมตามมาตรา 78 (2) ถึง (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่กระทำการจับกุมเด็กได้เฉพาะที่กระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาลเท่านั้น การจับกุมเด็กจึงไม่สามารถเป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ตามหลักการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ หากเกิดเหตุร้ายแรงอันเกิดจากการกระทำของเด็กก็จะทำให้การดำเนินการในการจับกุมของตำรวจหรือฝ่ายปกครองกระทำได้เฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งขัดกับหลักการให้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอันพึงต้องปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ แม้ว่ากฎหมายมุ่งคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนเพื่อให้สามารถกลับมาอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีบาดแผลในจิตใจ แต่ก็ควรคำนึง ถึงเจ้าพนักงานด้วย กรณีที่สอง คือ ปัญหาการตรวจสอบการจับกุม ตามบทบัญญัติมาตรา 72 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายกำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่ง

ถูกจับให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยไม่นับเวลาเดินทาง จึงจะเห็นได้ว่าการที่มาตรา 72 ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นลักษณะคดีใดบ้างที่พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมนั้น จึงทำให้พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทุกลักษณะคดี ปัญหาที่เกิดขึ้นคือพนักงานสอบสวนต้องแข่งกับเวลา เพื่อนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมงตามเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งอาจส่งผลทำให้ในทางปฏิบัติเกิดข้อผิดพลาดได้ ดังนั้นการที่กฎหมายใช้ระยะเวลาเป็นตัวกำหนดขั้นตอนการสอบสวนไว้เพียง 24 ชั่วโมงทุกกรณีนั้น จึงไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะกรณีที่มีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำผิดหลายคน และเป็นการยากในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ หลังจากที่มีการจับกุมและเจ้าพนักงานส่งตัวเด็กไปยังศาลแล้ว ศาลจะทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการจับกุมตามมาตรา 73 เพื่อให้ศาลสามารถตรวจสอบถึงการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจ ว่าเจ้าพนักงานตำรวจมีการบังคับ ช่มชู้ หรือทำร้ายร่างกายเด็กซึ่งจับกุมหรือไม่ แต่ทั้งนี้กลับพบว่ากฎหมายไม่ได้ระบุให้ตำรวจชั้นจับกุมเข้าร่วมในการสอบสวนเบื้องต้นในการจับกุม คงระบุไว้แต่เพียงว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์ของมาตราดังกล่าวนี้นั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อให้ได้ทราบเพื่อตรวจสอบการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น ว่าเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายหรือไม่ เพราะเพื่อคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กให้คงไว้ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่กฎหมายไม่ได้ให้พนักงานตำรวจที่จับกุมเข้าร่วมในการตรวจสอบด้วย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าพนักงานตำรวจได้

3.2 ประการที่สอง ปัญหาการสอบสวนในคดีเด็ก ซึ่งการสอบสวนเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายกำหนดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 75 ซึ่งจากบทบัญญัติมาตรานี้ กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเด็กและเยาวชน แต่กฎหมายกลับไม่ได้มีการกำหนดว่าในการสอบปากคำเด็กนั้นต้องมีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วย และเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการถามปากคำและการสืบพยานเด็ก กฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติในการถามปากคำ การชี้ตัวผู้ต้องหาของผู้เสียหายหรือพยานการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี รวมทั้งการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย โดยมีเจตนารมณ์ให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและสภาวะทางจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม การดำเนินการดังกล่าวเฉพาะคดีอย่างชัดเจนตามประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติไว้ในมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ความผิดทั้ง 9 ฐาน ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้สหวิชาชีพร่วมในการถามปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ทุกครั้ง โดยไม่ต้องร้องขอเนื่องจากพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้น ยังมีวุฒิภาวะรวมทั้งประสบการณ์ที่ต่ำกว่าผู้ใหญ่ เพราะการสอบสวนเด็กด้วยวิธีปกติอาจทำให้ไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและครบถ้วนจากเด็กได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ ซึ่งอาจเกิดความเสียหายแก่เด็กหรือเยาวชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกำหนดให้การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เฉพาะที่ต้องหาว่ากระทำความผิดตามประเภทคดีที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ ที่เป็นคดีที่มีความรุนแรงจำเป็นต้องให้มีสหวิชาชีพอยู่ร่วมกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ดังนั้นพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ก็เพื่อความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็กเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ โดยนำเอาแนวคิดตามมาตรา 133 ทวิ ประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ เพื่อพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งกฎหมาย

3.3 ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565 บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” ซึ่งบทบัญญัติ

ดังกล่าวกำหนดเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษ แม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ตาม แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการตามมาตรา 74 (1)-(3) ได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากความรับผิดชอบตามมาตรา 73 พบว่า การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ยังมีความเหมาะสม และหากเป็นคดีที่มีความร้ายแรงจนเกิดการสูญเสียเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายก็จะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายได้ แม้ว่าทางการแพทย์จะระบุว่าเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปีนั้นจะไร้เรี่ยวสาและขาดซึ่งความคิดก็ตาม แต่กฎหมายควรมีการกำหนดลักษณะคดีที่มีความร้ายแรงของการกระทำไว้ด้วยว่า หากเด็กกระทำความผิดก่อให้เกิดความร้ายแรงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เด็กจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองอย่างไร โดยนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันและยับยั้งมาบังคับใช้เพื่อไม่ให้เกิด การกระทำผิดและเพื่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก

4. แนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผลการวิจัยพบว่า ในการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก การสอบสวนในคดีเด็ก และบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 นั้น สำหรับในกระบวนการการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ควรแก้ไข มาตรา 66 วรรคหนึ่ง มีเนื้อหาดังนี้ “การจับกุมเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ควรเพิ่มวรรคสี่ มาตรา 72 ว่า “ตามความในวรรคหนึ่ง ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากความผิดนั้นต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ความผิดตามมาตราดังกล่าวนี้ต้องกระทำโดยเคร่งครัด” ควรเพิ่มวรรคห้า มาตรา 72 ว่า “ตามความในวรรคหนึ่ง หากมีเหตุจำเป็นในการสอบสวนเบื้องต้น ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมไม่ทันภายในเวลาที่กำหนด ให้ขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากรวมแล้วจะต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง ทั้งนี้ต้องมีผู้ปกครองหรือญาติหรือบุคคลอื่นใดที่เด็กไว้วางใจอยู่ด้วยในระหว่างการควบคุมตัวตามระยะเวลาดังกล่าวที่ขยายออกไปนี้ในสถานที่ที่เหมาะสม” นอกจากนี้ ควรเพิ่มเติม มาตรา 72 วรรคหนึ่ง ว่า “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที พร้อมกับชุดจับกุม ทั้งนี้ภายในเวลา 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมงนั้นด้วย” ส่วนในกรณีของการสอบสวนในคดีเด็กนั้น ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 134/2 มีเนื้อหา คือ “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กด้วยทุกครั้ง โดยไม่แยกประเภทแห่งคดี” ทั้งนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 75 วรรคสอง ว่า “ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดแต่ละราย ให้มีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กด้วยทุกครั้ง” และควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 75 วรรคสาม ว่า “ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามวรรคสอง ให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ต้องเข้าร่วมในการรับฟังการสอบสวนทุกครั้งร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ นอกเหนือจากที่ปรึกษากฎหมายของเด็ก” สำหรับบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 ควรเพิ่มวรรคสอง มาตรา 73 ว่า “ตามความวรรคหนึ่ง หากมีการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง เช่น การฆ่าคนโดยมีเจตนาร้าย และได้วางแผนการไว้ล่วงหน้า เด็กนั้นจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง แต่ศาลจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและการกำหนดบทลงโทษจะมีความรุนแรงต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรู้สำนึกในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ ซึ่งเด็กที่กระทำความผิดอาญาในแต่ละช่วงอายุ จะมีความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษอาญา” และนอกจากนี้ควรแก้ไข

เพิ่มเติม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2546 ข้อ 4 ว่า (1) เป็น “ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่ 50,000 บาท แต่ไม่เกิน 300,000 บาท” (2) เป็น “ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวน 50,000 บาท” (3) เป็น “ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกิน 100,000 บาท” และ (4) เป็น “ค่าเสียหายอื่น นอกจาก (1), (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 100,000 บาท”

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาความสำคัญ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา พบว่า การดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นจำต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กและเยาวชน ดังนั้นในกระบวนการที่จะใช้ในการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชน จึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และสำหรับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญาก็เช่นกัน กฎหมายได้วางมาตรการการสอบสวนที่แตกต่างจากมาตรการการสอบสวนผู้ใหญ่ โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาตามหลักสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยยึดหลักว่าด้วยประโยชน์สูงสุดของเด็กอันหัวใจสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของประเทศไทย ต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ พบว่า ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในความผิดอาญาที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นหลักสิทธิมนุษยชนว่าด้วยปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1990 มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน โดยต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มุ่งให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นสำคัญ นอกเหนือจากการคุ้มครองผู้กระทำความผิด ดังนั้นแล้วไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นเด็กหรือเยาวชนก็จะต้องได้รับโทษอย่างให้สมกับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ซึ่งไม่ควรมุ่งเน้นแต่เพียงเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาพิจารณาเป็นหลักสำคัญ

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา พบว่า มีปัญหาทั้ง 3 ประเด็น โดยมีรายละเอียด ได้แก่ 3.1) ประการที่หนึ่งปัญหาการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างจากกระบวนการที่ใช้เมื่อจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้น ต้องคำนึงถึงเกณฑ์อายุของผู้ต้องหาด้วย โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมเด็กเอาไว้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้ในเรื่องของการจับกุมเด็กนั้น ยังมีปัญหาหลายประการ 3.2) ประการที่สอง ปัญหาการสอบสวนในคดีเด็ก ซึ่งการสอบสวนเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายกำหนดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 75 ซึ่งจากบทบัญญัติมาตรานี้ กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเด็กและเยาวชน แต่กฎหมายกลับไม่ได้มีการกำหนดว่าในการสอบปากคำเด็กนั้นต้องมีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วย และ 3.3 ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565 บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็น

ความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษ แม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ตาม แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการตามมาตรา 74 (1)-(3) ได้

4. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา พบว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 โดยเฉพาะในกรณีของการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก การสอบสวนในคดีเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 และบทกำหนดโทษแก่เด็กที่มีอายุยังไม่เกิน 12 ปี ที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 นอกจากนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2546 ข้อ 4

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้นมีความแตกต่างจากกระบวนการที่ใช้เมื่อจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้น ต้องคำนึงถึงเกณฑ์อายุของผู้ต้องหาด้วย โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมเด็กเอาไว้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้ยังมีปัญหาหลายประการ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกคือ ปัญหาข้อจำกัดในการจับกุม ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 66 วรรคหนึ่ง กฎหมายระบุว่า ในกรณีจับกุมเด็กจะสามารถจับกุมได้เฉพาะในกรณีที่มีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลเท่านั้น ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าวนี้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถใช้เหตุอื่นในการจับกุมตามมาตรา 78 (2) ถึง (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ หากเกิดเหตุร้ายแรงอันเกิดจากการกระทำของเด็กก็จะทำให้การดำเนินการในการจับกุมของตำรวจหรือฝ่ายปกครองกระทำไม่ได้เฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งขัดกับหลักการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอันพึงต้องปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ กรณีที่สอง คือ ปัญหาการตรวจสอบการจับกุม ตามบทบัญญัติมาตรา 72 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายกำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายในเวลา 24 ชั่วโมง แต่มาตรา 72 ไม่ได้ระบุว่าจะต้องเป็นลักษณะคดีใดบ้างที่พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมนั้น จึงทำให้พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทุกลักษณะคดี อีกทั้งกฎหมายไม่ได้ให้พนักงานตำรวจที่จับกุมเข้าร่วมในการตรวจสอบด้วย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าพนักงานตำรวจได้

2. ปัญหาการสอบสวนในคดีเด็ก ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กฎหมายกำหนดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 75 แต่มาตราดังกล่าวนี้อาจกลับไม่ได้มีการกำหนดว่าในการสอบปากคำเด็กนั้นต้องมีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วย ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดวิธีปฏิบัติในการถามปากคำ การชี้ตัวผู้ต้องหาของผู้เสียหายหรือพยานการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ไว้ว่าต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย ตามมาตรา 134/2 ตามประเภทคดีที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ ดังนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จึงควรต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ร่วมอยู่ด้วยโดยนำเอาแนวคิดตามมาตรา 133 ทวิ ประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ

เด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ เพื่อพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งกฎหมาย

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565 มาตรา 73 บัญญัติว่า “เด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษ แม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ตาม แต่ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการตามมาตรา 74 (1)-(3) ได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากความรับผิดชอบตามมาตรา 73 พบว่า การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ยังไม่มี ความเหมาะสม และหากเป็นคดีที่มีความร้ายแรงจนเกิดการสูญเสียเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายก็จะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม แก่ผู้เสียหายได้ แม้ว่าทางการแพทย์จะระบุว่าเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปีนั้นจะไร้เรขิงสาและขาดซึ่งความคิดก็ตาม แต่กฎหมายควรมีการกำหนดลักษณะคดีที่มีความร้ายแรงของการกระทำไว้ด้วยว่า หากเด็กกระทำความผิดก่อให้เกิดความร้ายแรงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เด็กจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองอย่างไร โดยนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันและยับยั้งมาบังคับใช้เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดและเพื่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ค้นพบว่า การบังคับกฎหมายของต่างประเทศ อย่างเช่น สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่มีความชัดเจน โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการคุ้มครองสิทธิของเด็กเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีมาตรการการลงโทษเด็กที่กระทำความผิดได้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย ในขณะที่มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถป้องปรามการกระทำความผิดและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพได้โดยเฉพาะคดีร้ายแรงที่เกิดจากการกระทำของเด็ก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ทั้งกระบวนการในการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก การสอบสวนคดีเด็ก และการกำหนดโทษ ตามมาตรา 73 ดังนั้น เห็นควร แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565 โดยนำเอากฎหมายของสหราชอาณาจักร สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา โดยให้อำนาจตำรวจในการกุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กได้ แต่ต้องตำรวจได้รับการฝึกอบรมสำหรับการจับกุมและสืบสวนสอบสวนคดีเด็กโดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษามาตรการป้องกันการทำความผิดในคดีอาญาของเด็กเพิ่มขึ้นในทุกกรณี และมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูเพื่อปรับความประพฤติตัวของเด็ก เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กผู้ซึ่งเป็นผู้ต้องหานั้นเกิดการกระทำผิดซ้ำอีก

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *การทำงานด้านสิทธิเด็ก: จากนโยบายสู่การปฏิบัติโดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ต่อเด็กเป็นพื้นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2021_5106.pdf.

คณิต ฒ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

_____. (2552). *วิธีพิจารณาความอาญาของไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

- คมสันต์ ศรีทอง. (2556). ปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553: ศึกษากรณีการจับและการตรวจสอบการจับ. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 7(2),
- เฉลิมวุฒิ สารกิจ. (2565). *การสอบสวนคดีอาญา*. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก <https://sites.google.com/view/chalermwut/กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา/การสอบสวนคดีอาญา>.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). *โครงการวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. คณะรัฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานะ เผาะช่วย. (2556). *ระบบดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน: ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมธาวร กาญจนตะชะ. (2562). ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด. *วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6*. “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”. 411.
- วิชาลิตี สีหตุลานนท์. (2562). แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน.” *Humanities Social Sciences and arts*, 12(3), 712-713.
- สมชาย วิมลสุข. (2549). *บทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริง*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมักร เขาวานันท์. (2561). หลักสิทธิมนุษยชนกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 9(4), 214-216.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *เมื่อเด็ก “ถูกจับ” การดำเนินคดีอาญา เหมือนหรือต่างจากผู้ใหญ่?*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2566, จาก <https://justicechannel.org/child/youth-criminal-case-infographic>.
- _____. (2565). *เกณฑ์อายุเด็กหรือเยาวชนเมื่อถูกจับในคดีอาญา*. สืบค้น 13 มิถุนายน 2566, จาก <https://justicechannel.org/new-laws/juvenile-justice-2022>.
- สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี. (2565). *ระเบียบและหลักการในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน*. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2566, จาก <http://www.nont-ju.ago.go.th/index.php/duty>.
- สุทธิชัย หล่อตระกูล. (2553). ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(2), 51-52.
- สุธิดา กาญจนะวงศ์. (2550). *การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรินทร์ สฤษฏ์พงศ์. (2534). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐานสำหรับรัฐศาสตร์หน่วยที่ 1-5*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนุสรณ์ ศรีเมนต์. (2559). *กฎหมายศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของเด็กหรือเยาวชนได้จริงหรือไม่*. *วารสารศาลยุติธรรม*, 9(2), 48.
- อนันท์ ศรีดาวเรือง. (2557). *การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา: ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการไต่สวนคดี ตามมาตรา 97 วรรคสอง*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อริยพร โพธิ์ใส. (2558). *ปัญหาการดำเนินคดีอาญากรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด*. *วารสารจุลนิติ*,

12(4), 168.

อวิการัตน์ นิยมไทย. (2552). การปฏิรูปกฎหมาย: LAW REFORM. *วารสารจุลนิติ*, 6(4), 139.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2555). *สิทธิมนุษยชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.